

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I. DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (1. SENARYOYA GÖRE)

SENARYO 1

Tema	Beceril Alanı	Öğrenme Çıktıları	Soru Sayısı
1. TEMA: SÖZÜN EZGİSİ	Okuma	TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	1
		TDE2.4. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme	2
	Yazma	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme	1
		TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturma	
		TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	

TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

Çanakkale Türküsü

Çanakkale içinde vurdular beni,

Ölmeden mezara koydular beni.

Of gençliğim eyvah...

Çanakkale içinde bir dolu testi,

Analar babalar ümidi kesti.

Of gençliğim eyvah...

Çanakkale içinde sıra serviler,

Altında yatıyor aslan yiğitler.

Of gençliğim eyvah...

1. "Çanakkale Türküsü"nü okuyunuz ve türküden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Türküde geçen isim ve sıfat tamlamalarına üçer örnek veriniz.
- Bu tamlamaların türküye kattığı anlam, duygu ve ahenk yönünden etkisini türküden en az birer örnek kullanarak açıklayınız.

TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

2) Aşağıda verilen koşuk ve koşma örneklerini inceleyerek boşlukları doldurunuz.

KOŞUK	Günümüz Türkçesiyle	KOŞMA
Keldi esin esneyü,	Eserek geldi rüzgâr,	Vara vara vardım ol kara taşa
Kadka tükel ösneyü,	Tıpkı tipiye benzer,	Hasret ettin beni kavim kardaşa
Kirdi bodun kasnayu,	Titreşip kapanır halklar,	Sebep ne gözden akan kanlı yaşa
Kara bulıt kökreşür.	Kara bulut kükreşir.	Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm

Tema

Nazım Birimi

Ölçü

Kafiye

Redif

TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

3) Koşuk metninin ait olduğu dönemde Türklerin yaşam tarzına dair hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz? Gerekçelendirerek yazınız.

TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme

“Gümüş Kuş ve Sabır Taşı”

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, uzak bir ülkede bir padişahın üç kızı varmış. Günlerden bir gün padişahın en küçük kızı sarayın bahçesinde bir gümüş kuş bulmuş. Kuş dile gelmiş:

— Beni altın kafese koyarsan mutluluğu bulursun ama bana kötü davranırsan taş kesilirsin, demiş.

Kız, kuşa iyi davranmış. Ancak ablaları kıskanmış. Bir gece kuşun kafesini açıp onu kaçırmışlar. Kız sabaha kadar ağlamış. Gümüş kuş, bir rüya yoluyla kıza seslenmiş:

— Üç gün boyunca nehir kıyısında sessizce sabır taşı yaparsan beni bulacaksın, demiş.

Kız sabırla taşı yoğurmuş. Üçüncü gün taş ışık saçmış, gümüş kuş yeniden ortaya çıkmış. Ablaları onu görünce taşın sırrını çalmaya kalkmış ama taş patlayıp onları dilsiz etmiş.

Kız ise kuşla birlikte ülkesine dönmüş. Padişah, kızının sabrına hayran kalmış ve onun adına bir “Sabır Bahçesi” yaptırmış.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

4) Masalı film şeridine dönüştürürken kullanacağınız sekiz özet cümle yazınız.

TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme

5) Gümüş Kuş ve Sabır Taşı masalını film şeridine dönüştürürken hangisi veya hangileri kullanılamaz? Gerekçesini yazınız.

- 1 Saray bahçesi ve üç kız kardeş
- 2 Gümüş renkli bir kuş
- 3 Nehir kenarında sabır taşı yapan kız
- 4 Modern şehirde yürüyen insanlar
- 5 Işık saçan sihirli taş

TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme

6) Masalı film şeridine dönüştürmede kullanılabilecek aşağıdaki cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulunuz ve doğru hâllerini yazınız.

- a) Sabırla beklemek her zaman kolay değildir.
- b) Gerçekler bazen geç gelirsede adalet er yada geç yerini bulur.
- c) Sabır taşı, hakikatin sembolüdür ve hiç bir güç onu yenemez.

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I.DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (1.SENARYO)

ÇÖZÜMLERİ İÇİN BAĞLANTIYA TIKLAYINIZ

<https://youtu.be/fBxlrJUw1CI?si=B8Fhuj8OazAZ7XrL>

Gökhan Kırdag Türkçe ve Edebiyat Dersleri

KANLIMA ABONE OLMAYI VE VİDEOLARI BEĞENMEYİ İHMAL ETMEYİN.

Ferhat Gökhan Kırdag Türkçe ve Edebiyat Öğretmeni

Sosyal Medya ve İletişim

Instagram: @gokhankirdag46

YouTube: Gökhan Kırdag Türkçe ve Edebiyat Dersleri

Facebook: Gökhan Kırdag

WhatsApp: 0551 639 47 46

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I. DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (2. SENARYOYA GÖRE)

SENARYO 2

Tema	Beceri Alanı	Öğrenme Çıktıları	Soru Sayısı
1. TEMA: SÖZÜN EZGİSİ	Okuma	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	1
		TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	2
		TDE2.4. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme	1
	Yazma	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme	1
		TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme	
		TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

REŞİDE HATİCE HANIM VAKFI

HAYVANLARA SU İÇİREN VAKIF

Vakfın gelirinden bin kuruş ile İstanbul'da ihtiyaç bulunan bir mahalde bir su kuyusu kazılacak, buraya bir mermer taban, bilezik ve tulumba ve tulumbanın yanına gelip geçen Müslümanların abdest almaları için üç musluklu bir mermer taş tekne konulacak, taş teknenin yanına hayvanların su içmesi için yine bir taş tekne yapılarak hayvanların su içmesi sağlanacaktır.

OSMANLILARIN HAYVAN SEVGİSİ

Devrin hayvanseverlerinden Reşide Hatice Hanım sokak hayvanlarının özellikle yaz günleri susuz kalmaması için kısıtlı imkanlara sahip vakfiye bütçesinden pay ayrılmasını şart koşmuştu. İstanbul'da bir su kuyusu açılmasını vakfiye şartnamesine koyan Reşide Hatice Hanım bu kuyudan çıkan suyun Müslümanların abdest alması için kullanılmasını, ayrıca hemen yanına bir yalak yapılarak sokak Hayvanlarının da bu sudan istifade etmesini istemişti.

Okuduğunuz koştuktan ve aşağıdaki metinden faydalanarak soruları cevaplayınız.

1) Toplumda hangi sorunlara çözüm üretmek veya hangi alanlarda farkındalık yaratmak amacıyla bir vakıf kurmayı düşünürdünüz?

TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

Kızılırmak Türküsü

Altı kardeş idik bindirdik ata,
Hürü’yü yolladık üç köyden öte.
Kızılırmak’a varınca oldu bir hata,
Nettin Kızılırmak allı gelini?
Gelini gelini benim yârimi,
Evde kaynanası hasretle ağlar.

“Kızılırmak Türküsü”nü okuyunuz ve türküden hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2) Türküde geçen isim ve sıfat tamlamalarına üçer örnek veriniz.

3) Bu tamlamaların türküye kattığı anlam, duygu ve ahenk yönünden etkisini türkünden en az birer örnekle açıklayınız.

TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

4) Aşağıda verilen koşuk ve koşma örneklerini inceleyerek boşlukları doldurunuz.

KOŞUK	Günümüz Türkçesiyle	KOŞMA
Öpkem kelip ogradım	Öfkelenip dışarı çıktım	Yiğidin eyisini nerden bileyim
Arslanlayu kökredim	Arslan gibi kükredim	Yüzü güleç, kendi yaman olmalı
Alplar başın togradım	Yiğitler başını doğradım	Kasavet serine çöktüğü zaman
Emdi meni kim tutar	Şimdi beni kim tutabilir.	Gönlünün gâmını alan olmalı

Tema: _____

Nazım Birimi: _____

Ölçü: _____

Kafiye: _____

Redif: _____

TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme

TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme

TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme

Bir varmış, bir yokmuş. Küçük bir köyde, Ali adında bir çocuk yaşamış. Ali, her zaman yardımsever ve merhametliymiş. Bir gün ormanda yürürken yaralı bir kuş bulmuş. Kuşu alıp evine götürmüş, yaralarını sarmış ve ona yiyecek vermiş. Günler sonra, Ali uyurken rüyasında kuşun ona konuştuğunu görmüş:

— Ali, senin kalbin altın gibi. Bundan sonra karşılaştığın her zorlukta iyi niyetin sana yol gösterecek. Ali, uyanınca o günden sonra köyünde herkesin yardımına koşmuş, kimseyi kırmamış. İnsanlar onun bu iyiliğini görünce Ali'yi çok sevmiş ve saygı göstermişler. Ali de her zaman iyi niyetini koruyarak mutlu bir hayat yaşamış.

4) Masalı film şeridine dönüştürürken kullanacağınız sekiz özet cümle yazınız.

5) Gümüş Kuş ve Sabır Taşı masalını film şeridine dönüştürürken hangisi veya hangileri kullanılamaz? Gerekçesini yazınız.

6) Okuduğunuz masalın konusu, kahramanları, olayları ve mekânı hakkında sizde ne gibi fikirler uyandırmaktadır?

7) Masalı film şeridine dönüştürmede kullanılabilecek aşağıdaki cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulunuz ve doğru hâllerini yazınız.

a) Ali, her zaman yardım sever ve merhametliymiş.

b) Birgün ormanda yürürken yaralı bir kuş bulmuş.

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I.DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (2.SENARYO)

ÇÖZÜMLERİ İÇİN BAĞLANTIYA TIKLAYINIZ

<https://youtu.be/vfS1jb4iGPo?si=HSpgDWdoYbtnhK2t>

Gökhan Kırdag Türkçe ve Edebiyat Dersleri

KANLIMA ABONE OLMAYI VE VİDEOLARI BEĞENMEYİ İHMAL ETMEYİN.

Ferhat Gökhan Kırdag Türkçe ve Edebiyat Öğretmeni

Sosyal Medya ve İletişim

Instagram: @gokhankirdag46

YouTube: Gökhan Kırdag Türkçe ve Edebiyat Dersleri

Facebook: Gökhan Kırdag

WhatsApp: 0551 639 47 46

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I. DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (3. SENARYOYA GÖRE)

SENARYO 3

Tema	Beceri Alanı	Öğrenme Çıktıları	Soru Sayısı
1. TEMA: SÖZÜN EZGİSİ	Okuma	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	2
		TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	2
		TDE2.4. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme	1
	Yazma	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme	1
		TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme	
		TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

Aşağıdaki metni okuyunuz ve altındaki soruyu cevaplayınız.

Yağmur, uzun bir aradan sonra yeniden başlamıştı. Sokak lambalarının altında yere düşen her damla, sanki küçük bir yıldız gibi parlıyordu. İnsanlar şemsiyelerini açarken, kaldırımlar su birikintileriyle doluyordu. Bu manzara, yalnızca bir yağmur değil; sanki gökyüzünün içini dökmesiydi. Pencereden dışarı bakan yaşlı adam, yağmuru izlerken geçmişini düşündü. Her damla, bir hatırayı çağırıyor, her parıltı bir yüzü anımsatıyordu ona.

1) Metinde "yağmur" kavramı yalnızca doğa olayı olarak mı kullanılmıştır? Yazarın anlatımında hangi anlam katmanları oluşturulmuştur? Açıklayınız.

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

Gecenin sessizliğinde bir keman sesi yükseliyordu. Kırık bir ezgi, kentin karanlık sokaklarına karışmıştı. Pencereleden bakanlar, o melodide kendi hikâyelerini buluyordu. Çünkü müzik, bazen kelimelerin söyleyemediğini söyler.

2) Bu metinde sözün ve sesin ilişkisi nasıl kurulmuştur? "Sözün ezgisi" temasına nasıl hizmet etmektedir?

TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

Şair, kelimeleri sıradan bir insan gibi kullanmaz. O, kelimeyi işitir, tadar, koklar, biçimini değiştirir. Çünkü onun dünyasında her kelime bir renktir, her cümle bir ritimdir.

3) Metni çözümleyerek yazarın sanat anlayışını belirleyiniz. “Sözün ezgisi” temasına bu anlayış nasıl yansımıştır?

TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Bir şiir, kalpten doğar ama aklın süzgecinden geçmeden tamamlanmaz. Duygu ile düşünce, tıpkı sazın telleri gibi birbirine bağlıdır. Tellerden biri eksik çalarsa ezgi yarım kalır.

4) Bu metinde “şiir” hangi unsurlarla açıklanmıştır? Anlatımın temelini oluşturan benzetmeleri belirleyiniz ve yorumlayınız.

TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Türk oğluyum ben ölmek isterim,
Yurdumun toprağını öperim.
Gökyüzüne bakar, gururlanırım,
Bu vatan toprağı senindir, benim.

Dalgalansın bayrağım her yanda,
Yankılansın dağlarda bu anda.
Duy sesimi ey gök, ey ulu Hakk’ım,
Bu vatan toprağı senindir, benim.

Orhan Şaik Gökyay – Bu Vatan Kimin

5) Şiiri aşağıdaki ölçütler açısından çözümleyiniz.

- Hece ölçüsünün ahenk üzerindeki etkisi
- Kafiye ve redif düzeni
- Şiirin teması ve duygusal tonu
- Söz – ezgi – duygu uyumu
- Şairin dili nasıl müzikal hale getirdiği

TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme

TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme

TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme

Yaş otuz beş! yolun yarısı eder,

Dante gibi ortasındayız ömrün.

Delikanlı çağımızdaki cevher,

Yalvarmak, yakarmak nafi bugün...

Cahit Sıtkı Tarancı – Otuz Beş Yaş

6) Yukarıdaki şiiri dinlediğinizi varsayınız. Bu metni film şeridi hâline getirecek olsanız, hangi sahneleri oluştururdunuz? En az üç sahne yazınız ve sahnelerdeki görsel atmosferi, duygusal geçişleri belirtiniz.

ÇÖZÜMLERİ

1) “Yağmur” burada hem somut (doğa olayı) hem de soyut (duygusal, anısal) bir anlam taşır.

Yazar, yağmuru anıların, geçmişin, duygusal yoğunluğun bir simgesi hâline getirmiştir. Bu nedenle metinde çok katmanlı bir anlam vardır: görünen (yağmurun yağışı) ve gizli (insanın iç dünyasındaki duygusal boşalma).

2) Metinde keman sesi, duyguların dili hâline gelmiştir. “Sözün ezgisi” teması burada müziğin anlatı gücüyle desteklenmiştir. Söz söylenmeden de anlam üretilbileceği vurgulanmış, dil ve duygunun müzik aracılığıyla birleştiği bir anlatım kurulmuştur. Metinde keman sesi, duyguların dili hâline gelmiştir. “Sözün ezgisi” teması burada müziğin anlatı gücüyle desteklenmiştir. Söz söylenmeden de anlam üretilbileceği vurgulanmış, dil ve duygunun müzik aracılığıyla birleştiği bir anlatım kurulmuştur.

3) Yazara göre şair, dili duygusal ve estetik bir biçimde kullanan kişidir. Dilin yalnızca iletişim değil, sanatsal bir ifade aracı olduğu vurgulanmıştır. “Sözün ezgisi” burada dilin müzikal yönüyle ilişkilendirilmiştir yani kelimeler duygusal bir ritim taşır.

4) Metinde şiir = sazın ezgisi benzetmesi yapılmıştır. Şiirin oluşumunda hem duygu (kalp) hem düşünce (akıl) etkilidir. Bu iki unsurun birlikteliği, sözün ezgisini oluşturur. Saz ve tel benzetmesiyle uyum, denge, bütünlük anlatılmıştır.

5) Bu şiir, 11’li hece ölçüsüyle yazılmıştır (6+5 duraklı).

Hece ölçüsünün düzenli ritmi, şiirdeki vatan sevgisi ve coşku duygusunu destekler.

Her dizede hecelerin eşit dağılımı, okuyucuya marş benzeri bir ezgi hissi verir.

Kafiye düzeni “aaab / aaab” biçimindedir.

“-im” ekleri redif, ondan önce gelen ses benzerlikleri (“isterim – öperim – gururlanırım”) tam uyak oluşturur.

Bu da şiirde ses tekrarı yoluyla güçlü bir müzikalite yaratır.

Tema, vatan sevgisi ve aidiyet duygusudur.

“Bu vatan toprağı senindir, benim” dizesi hem anlam hem ses bakımından tekrarlanarak nakarat işlevi görür.

Bu tekrar, “Sözün Ezgisi”ni güçlendirir; şiir sanki bir ezgi ya da ilahi gibi okunur.

Şair, sözcükleri seçerken sert ünsüzlerin (t, k) ve geniş ünlülerin (a, o) uyumunu bilinçli biçimde kullanmıştır.

Bu durum, şiirde coşkulu ve kararlı bir ton oluşturur.

Sonuç olarak, “Sözün Ezgisi” teması bu şiirde ölçü, kafiye, tekrar ve duygu birlikteliğiyle güçlü biçimde yansıtılmıştır.

6)

- ❑1 Sahne 1: Ayna karşısında duran orta yaşlı bir adam — yüzünde hafif bir tebessüm, fonda eski bir duvar saati sesi (geçmişle yüzleşme duygusu).
- ❑2 Sahne 2: Gençliğinden kısa kesitler — koşan, gülen, umut dolu bir genç (geçmişin canlı renkleri).
- ❑3 Sahne 3: Şimdiye dönüş — adam pencereden dışarı bakar, yağmur yağar, fonda hafif bir keman sesi (kabulleniş ve hüzn).

Bu sahneler, şiirin “zamanın geçişi” temasını görselleştirir; “sözün ezgisi” film diliyle duygusal ritme dönüşür.

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I. DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (4. SENARYOYA GÖRE)

SENARYO 4

Tema	Beceril Alanı	Öğrenme Çıktıları	Soru Sayısı
1. TEMA: SÖZÜN EZGİSİ	Okuma	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	3
		TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	2
	Yazma	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme	1
		TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme	
		TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

Bir şair, kelimeleri yalnız anlam için değil, sesleriyle de seçer. Her kelime, bir müziğin notasına dönüşür dizelerinde. Okuyucu o dizeleri sesli okuduğunda, kelimelerin içindeki duyguyu da duyar. Çünkü şiir, sadece gözle değil, kulakla da anlaşılır.

1) Metinden hareketle şiir dilinde sesin ve ritmin anlam oluşumundaki rolünü açıklayınız.

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

2) Bir türküyü dinlediğinde, sözcüklerden çok duyguyu hissedersin. Bazen bir 'ah' sesi, sayfalar dolusu hikâyeyi anlatır. Her ezgi, sözü taşır; sözü büyütür. Dinleyenin yüreğinde yankı bırakır.

Metinde anlatılan bakış açısına göre duygunun iletilmesinde dilin hangi yönü öne çıkarılmıştır? Açıklayınız.

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

Rüzgâr, kuru yaprakları sürüklerken bir uğultu çıkarıyordu. O ses, sanki yorgun bir şehrin nefesiydi. Her şey sustuğunda, yalnızca o uğultu kaldı. İnsan bazen sessizliği dinlerken bile bir anlam bulur.

3) Metinde doğa unsurlarıyla duygular arasında nasıl bir anlam ilişkisi kurulmuştur?

TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

Sular sarardı, yüzün perde perde solmakta,

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta.

Eğilmiş arza, kanadı kırılmış bir kuş gibisin,

Bu bahçede son renkleri solmakta gülün.

4) Aşağıdaki ölçütlere göre şiiri inceleyiniz.

a) Ölçüsünü belirleyiniz.

b) Şiirdeki durak yerlerini gösteriniz.

c) Ölçü ile şiirin anlamı arasında nasıl bir ilişki kurulmuştur? Açıklayınız.

d) Şiirde geçen isim ve sıfat tamlamalarına örnekler veriniz.

TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme

TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme

TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme

Sabahın erken saatlerinde tren garı sessizdi.

Bir yolcu, elinde eski bir bavulla peronda bekliyordu.

Gökyüzü griydi; uzaklarda bir tren sesi duyuldu.

Bavulun köşesinden sarkan küçük bir çocuk resmi vardı.

Tren geldiğinde adam, bir an tereddüt etti; sonra yürüyüp vagona bindi.

5) Metni 4–5 karelik bir film şeridi yazısı hâline getiriniz.

Her karede sahne açıklaması, duygu, hareket ve anlam ilişkisini gösteriniz.

ÇÖZÜMLERİ

1) Şiirde ses ve ritim, duygunun okuyucuya geçmesini sağlar. Şair, kelimeleri anlam kadar ses uyumuna göre seçer; bu da şiirin duygusal etkisini artırır. Örneğin “şiir sadece gözle değil, kulakla da anlaşılır” cümlesi, anlamın yalnızca sözcüklerle değil, onların tınısıyla da kurulduğunu gösterir. Böylece ritim, anlamın derinleşmesine katkı sağlar.

2) Metinde, dilin ses yönü yani tınısı öne çıkarılmıştır. Bir kelimenin ya da ünlemin bile duyguyu güçlü biçimde aktarabileceği vurgulanmıştır. “Bir ‘ah’ sesi sayfalar dolusu hikâyeyi anlatır.” ifadesi, sesin anlamdan daha etkili olabileceğini gösterir. Bu nedenle duygu aktarımı, kelimelerin ses değerleriyle sağlanmaktadır.

3) Rüzgâr sesi, şehir yorgunluğunun simgesi yapılmıştır. Doğadaki sesler, insandaki duygularla özdeşleştirilmiştir. “İnsan bazen sessizliği dinlerken bile bir anlam bulur.” ifadesiyle sessizlik bile anlam yaratıcı bir unsur hâline gelmiştir. Yazar, dış dünyanın seslerini iç dünyanın yansımalarıyla birleştirerek anlamı derinleştirmiştir.

4)

a) Ölçü: Hece ölçüsü kullanılmıştır.

Dizelerde 14 hece vardır → 7+7 duraklıdır.

b) Duraklar:

Su-lar sa-rar-dı / yü-zün per-de per-de sol-mak-ta (7+7)

Kı-zıl ha-va-la-rı / sey-ret ki ak-şam ol-mak-ta (7+7)

Eğ-il-miş ar-za / ka-na-dı kı-rıl-mış bir kuş gi-bi-sin (7+7)

Bu bah-çe-de son / renk-le-ri sol-mak-ta gü-lün (7+7)

c) Anlam-ölçü ilişkisi:

Şairin seçtiği 14’lü hece ölçüsü, dizelerdeki ağır duyguyu, akşamın yavaş ilerleyişini destekler.

Ölçüdeki düzenli duraklar, şiirde ritmik bir yavaşlık hissi oluşturur.

Bu da metnin duygusal atmosferini güçlendirir.

d) İsim ve sıfat tamlamaları:

Kızıl havaları → kızıl havalar (sıfat tamlaması) Kanadı kırılmış bir kuş → kanadı kırılmış kuş (sıfat tamlaması) Son renkleri → son renkler (sıfat tamlaması) Bu bahçede → bu bahçe (sıfat tamlaması)

5)

Kare Görüntü Duygu Anlam

1 Gri gökyüzü altında sessiz tren garı Bekleyiş Hayatın geçiş anı başlıyor.

2 Adamın elindeki eski bavul ve sarkan çocuk resmi Özlem Geçmişin ağırlığı hissediliyor.

3 Tren sesi yaklaşırken adamın yüz ifadesi yakın plan Kararsızlık Gitmek ve kalmak arasında kalış.

4 Adamın vagona binişi, trenin uzaklaşması Hüzün Yeni bir başlangıç ama eksik bir hikâye.

GÖKHAN KIRDAĞ TÜRKÇE VE EDEBİYAT DERSLERİ YOUTUBE KANALI

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

I. DÖNEM I. YAZILI ÇALIŞMASI (5. SENARYOYA GÖRE)

SENARYO 5

Tema	Beceri Alanı	Öğrenme Çıktıları	Soru Sayısı
1. TEMA: SÖZÜN EZGİSİ	Okuma	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	4
		TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	1
	Yazma	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme	1
		TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme	
		TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

Akşam serinliği, kasabanın sokaklarına sessizce yayılıyordu. Bakkal dükkânının önünde, tahta sandalyelere oturmuş üç yaşlı adam konuşmadan çay içiyordu. Bir çocuk, elindeki tahta kamyonu iterek geçti önlerinden. Kimse bir şey demedi ama herkes aynı şeyi düşündü: "Zaman ne çabuk geçiyor."

1) Yukarıdaki metinde yazar, hangi anlatım teknikleriyle duygusal bir atmosfer oluşturmuştur?

Bu tekniklerin metnin anlamına katkısını açıklayınız.

TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

Bir rüzgâr geçti yüreğimden,
Savurdu içimdeki sessizliği.
Her şey sustu, bir ben kaldım,
Kendime bile yabancıydım o an.

2) Bu şiirde şair, dili ve imgeleri nasıl kullanarak duygu ve anlamı derinleştirmiştir?

Açıklayınız.

TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturma

Deniz, maviliğini yitirmişti o sabah. Ufuk çizgisi silinmiş, gökyüzü ile su birbirine karışmıştı.

Balıkçılar, sessizce ağlarını toplarken güneşin doğmayacağını düşünür gibi bakıyorlardı.

3) Parçada doğa betimlemeleri hangi anlamı desteklemektedir? Yazarın duygu dünyasıyla ilişkisini açıklayınız.

TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturma

4) O gece şehir, yıldızsız bir gökyüzü gibiydi. Sokak lambalarının titrek ışığı, İnsanların yüzlerindeki yorgunluğu bile gizleyemiyordu. Yalnızlık, bir duman gibi çökmüştü üstlerine.

Metindeki duygusal atmosferi oluşturan unsurları belirleyiniz. Bu atmosferin metnin anlamına katkısını açıklayınız.

TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

Akşam güneşi düşer yavaş yavaş
Sokaklar sessiz, yalnızlık dolmuş her yana
Rüzgâr eser, yapraklar dans eder titrek
Gözlerimde bir hüznün, kalbimde eski anılar

5) Verilen şiiri aşağıdaki ölçütlere göre inceleyiniz:

- a) Ölçüsünü belirleyiniz.
- b) Şiirdeki durak yerlerini gösteriniz.
- c) Ölçü ile şiirin anlamı arasında nasıl bir ilişki kurulmuştur? Açıklayınız.
- d) Şiirde geçen isim ve sıfat tamlamalarına örnekler veriniz.

TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme

TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme

TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme

Genç adam, tren garında bekliyordu. Yağmur, rayların üstünde inci taneleri gibi sıralanmıştı.

Elinde buruşmuş bir mektup, gözlerinde kararsız bir umut vardı. Tren yaklaştığında, içinden çıkıp gelen kadını görünce, bütün dünya sessizleşti.

6) Yukarıdaki öyküyü temel alarak film şeridi biçiminde anlatımınızı oluşturunuz.

- Her karede olayın gelişimini görsel olarak betimleyiniz.
- Metindeki duygusal yoğunluğu koruyarak sahneleri düzenleyiniz.
- Yazım ve noktalama kurallarına dikkat ediniz.

ÇÖZÜMLERİ

- 1) Metinde betimleme ve iç konuşma teknikleri birlikte kullanılmıştır. “Sessizce yayılıyordu” ifadesi durağan bir atmosfer kurar. Son cümledeki iç ses, zamanın geçiciliği üzerine evrensel bir düşünce uyandırır. Böylece sade bir olay anlatımı, duygusal bir derinliğe dönüşür.
- 2) Şair, soyut duyguları somut imgelerle verir. “Rüzgâr geçti yüreğimden” kişileştirmedir ve içsel sarsıntıyı ifade eder. “Sessizlik” sözcüğüyle karşıtlık oluşturarak iç dünyadaki fırtınayı hissettirir. Kısa dizeler şiire ritim kazandırır, anlam yoğunlaşır.
- 3) Denizin ve gökyüzünün renklerini kaybetmesi, içsel karamsarlığın sembolüdür. Betimleme, duygusal hâlin dış dünyaya yansımaları olarak kullanılmıştır. Böylece yazar, doğayı ruh hâlinin bir uzantısı haline getirerek anlamı güçlendirmiştir.
- 4) Karanlık, sessizlik ve yalnızlık kavramları metnin temel duygusunu oluşturur. “Titrek ışık” benzetmesi umutsuzluk ve yorgunluğu yansıtır. Yazar, soyut duyguları somut imgelerle vererek okurda melankolik bir etki yaratır.

5)

a) Ölçü:

Hece ölçüsü kullanılmıştır.

Dizeler 11 hece → 6+5 duraklıdır.

b) Duraklar:

Ak-şam gü-ne-şi / düş-er ya-vaş ya-vaş (6+5)

So-kak-lar ses-siz / ya-lnız-lık dol-muş her ya-na (6+5)

Rüz-gâr e-ser / yap-rak-lar dans e-der ti-trek (6+5)

Göz-le-rim-de bir hü-zün / kal-bim-de es-ki a-nı-lar (6+5)

c) Anlam–ölçü ilişkisi:

11’li hece ölçüsü dizelere ağır ve yavaş bir ritim verir. Bu ritim, akşamın yavaş ilerleyişi ve hüznü duyguyu destekler. Duraklar, şiirin duygusal yoğunluğunu vurgular; okunduğunda okuyucuya yavaş ve düşünceli bir atmosfer hissettirir.

d) İsim ve sıfat tamlamaları:

Sokaklar sessiz → sıfat tamlaması

Yalnızlık dolmuş her yana → sıfat tamlaması

Gözlerimde bir hü-zün → belirtili isim tamlaması

Kalbimde eski anılar → sıfat tamlaması

6) (örnek plan):

- ❑ 1. Kare: Tren garı – gri gökyüzü, yağmur taneleri, bekleyen yolcular.
- ❑ 2. Kare: Genç adam yakın planda, elinde buruşuk mektup – yüzünde kaygı.
- ❑ 3. Kare: Tren yaklaşırken yağmurun ritmi artar – gürültü yükselir.
- ❑ 4. Kare: Tren durur, kapı açılır, kadının yüzü görünür.
- ❑ 5. Kare: Göz göze gelirler – yağmur diner – sessizlik.